

22 α

22. Σικελικές κοπές νομισμάτων της κλασικής περιόδου: χαρακτηρίζονται από την υψηλής ποιότητας τέχνη, την πρωτοτυπία και τη μακρά εξέλιξη τους.
α. Το 485 π.Χ., ο Γέλων κάνει τις Συρακούσες πρωτεύουσά του. Εκείνη την εποχή το τέθριππο σποκτά πιο επεξεργασμένη μορφή ενώ η Νίκη που υπερλίπταται δίνει την προοπτική β. Ακόμα πιο καλοδουλεμένο είναι το κεφάλι της Αρέθουσσας, της Νύμφης που από την Πελοπόννησο ήρθε στην Ορτυγία.

γ. Νόξος, κεφαλή Διονύσου που αποδίδεται με θαυμαστή πλαστικότητα. Στον οπισθοτόμο εικονίζεται ένας Σιληνός, το πλάσιμο του οποίου μαρτυρεί για τη δεξιοτεχνία του γλύπτη.
δ. Θαυμάσια σύνθεση έχει το διδράχμο της Έλας, με έμπιμο πολεμιστή που σκοτώνει οπλίτη. Ίσως η πολεμική αυτή σκηνή είναι απόρροια του πολέμου του 427-424 π.Χ., στον οποίο η Έλα είχε εμπλακεί.

23α, β. Αθηναϊκό αργυρό τετράδραχμο (460-450 π.Χ.)

22 β

22 γ1

22 γ2

22 δ

23 α

23 β

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ (3)

Η νομισματική τέχνη της κλασικής εποχής.

Όπως η μεγάλη πλαστική και οι άλλες εικαστικές τέχνες του ελληνικού κόσμου, έτσι και η νομισματοκοπία παρουσιάζει, την κλασική εποχή, πλήθος σπουδαία έργα.

Την πρώτη θέση κατέχει στον τομέα αυτόν η Σικελία. Οι κοπές της παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, από την άποψη της ιστορίας των ρυθμίων, επειδή, συσφρασμένες όπως είναι με σπουδαία ιστορικά γεγονότα, μπορούν να χρονολογηθούν με ακρίβεια (εικ. 22α, β, γ, δ).

Τα απειράριθμα τετράδραχμα που έκοψε η Αθήνα μετά το 480 κυκλοφορούσαν σ' ολόκληρο τον τότε εμπορικό χώρο της πόλεως και ήταν παγκόσμιο συνάλλαγμα. Είναι φανερό ότι η ακρίβεια του βάρους και η καθαρότητα του αργύρου έπρεπε να παραμένει αναμφισβήτητη. Έτσι, διατήρησαν την ίδια εικόνα της πρώτης τους κοπής από το 480 π.Χ. ως την πτώση των Αθηνών το 404 π.Χ. (εικ. 23α, β, εικ. 24α, β).

Στις κεφαλές των θεοτήτων (εικ. 25) και, αργότερα, των ηγεμόνων και των βασιλιάδων (εικ. 26α, β), που εικονίζονται σε πολλά νομίσματα, διαπιστώνουμε ότι ακολουθείται το ύφος των έργων γλυπτικής και ότι οι μορφές είναι σε έκτυπο ανάγλυφο — πράγμα που αποτελεί οπωσδήποτε μειονέκτημα για αντικείμενα που υπόκεινται σε συνεχή χρήση και τριβή, ιδιαίτερα όταν επιχειρείται η μετωπική αναπαράσταση της κεφαλής. Οι πιο γνωστές σειρές νομισμάτων μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι συμβάσεις της τέχνης αυτής επηρεάζονταν από ένα έντονο στοιχείο συντηρητισμού, πράγμα σε μεγάλο βαθμό φυσικό, αφού στήριζονταν στην εξομολόγηση με το πρότυπο. Ωστόσο, ενώ οι συμβάσεις που ακολουθούν οι χαρακτές νομισμάτων στην Αθήνα και στην Κόρινθο μεταβάλλονται με πολύ αργό ρυθμό, σε άλλες πόλεις-κράτη ο ένας τύπος νομισματός διαδέχεται τον άλλον και οι πειραματισμοί αποδίδουν λαμπρά αποτελέσματα. Μερικές σειρές των αρχαίων αυτών νομισμάτων ήταν αναμνηστικές ορισμένων γεγονότων ή τουλάχιστον εμπνεύσανται από τα γεγονότα αυτά, λειτουργώντας έτσι τόσο ως νομίσματα όσο και σαν μετάλλια (εικ. 27).

24 α

24 β

25

26 α

26 β

27

28

29

30

24α, β. Αθηναϊκό αργυρό τετράδραχμο (393-300 π.Χ.).

25. Τετράδραχμο της Αμφίπολης (περίπου 600 π.Χ.). Φέρει κεφαλή του Διόνυσου σε μετωπική στάση, γεγονός που καθιστά δύσχηστο το νόμισμα, γιατί χρειάζεται μεγαλύτερο βάθος για να αποδοθούν τα χαρακτηριστικά.

26. Τετράδραχμο της Μήλου (περίπου 411 π.Χ.). Εδώ εικονίζεται ο Πέρος της ασπράτης Τισσαφέρης, ενώ στον οπισθότυπο το νόμισμα φέρει γλαυκία και κλάδον ελαιας όπως οι αθηναϊκές κοπές.

27. Στατήρας από την Ήλιδα. Στον εμπροσθότυπο βλέπουμε στεφανωμένη κεφαλή της Ήρας (420 π.Χ.).

28. Οκτάδραχμο Αντιόχειας (208-200 π.Χ.) με κεφαλή του Αντίοχου Γ'.

29. Τετράδραχμο Σελεύκειας (στην Τίγρη), όπου βλέπουμε νατουραλιστική απεικόνιση του Αντίοχου Α' (286-261 π.Χ.).

30. Ρωμαϊκό δηνάριο, στην πρόσβια όψη του οποίου εικονίζεται κεφαλή του Ρωμαίου στρατηγού Μάρκου Κλαυδίου Μάρκελλου.

Η νομισματική τέχνη της ελληνοιστικής εποχής. Η τέχνη του χαρακτι νομισμάτων στρέφεται προς την προσωπογραφία και μας προσφέρει θαυμάσια δείγματα της. Ενώ στους παλαιότερους χρόνους τα νομίσματα μιας πόλης κοσμούσαν από την εξειδικευμένη μορφή ενός θεού ή μιας τοπικής θεότητας, τώρα συναντάμε όλο και πιο συχνά το πορτρέτο του ηγεμόνα και των μελών της οικογένειάς του (εικ. 28, 29). Πριν απ' αυτή την εποχή ήταν αδιανόητο να χαρακτηί η προσωπογραφία ενός ηγέτη πάνω σε νόμισμα πόλεως ή συμμαχίας, για λόγους και θρησκευτικούς και πολιτικούς. Από θρησκευτική άποψη θα ήταν προσβολή και ασέβεια στους θεούς· πολιτικά θα ήταν ιδιοποίηση της εξουσίας. Το γεγονός μάλιστα αυτό αποτελεί έμμεση μαρτυρία για την παρακμή της πόλης-κράτους και του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Με την εγκαθίδρυση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, το 30 π.Χ., ετέθη τέλος στην κατασκευή ελληνικών νομισμάτων. Αυτή όμως άφησε τα ίχνη της στη διαδοχή της. Έτσι διατηρήθηκε η συνήθεια της τοποθέτησης της κεφαλής του δυνάστη στις κύριες όψεις (εικ. 30) αλλά και η απεικόνιση αντιγράφων ελληνικών έργων, όπως του χρυσελεφάντινου αγάλματος του Διός στην Ολυμπία, του Φειδία, το οποίο είναι γνωστό σ' εμάς αποκλειστικά μέσω ρωμαϊκών νομισμάτων και σφραγιδολίων.

Βιβλιογραφία

- Charles Seltman, Greek Coins, London 1955.
- G. Richter, A Handbook of Greek Art, London 1959.
- J. Boardmann, Greek Art, 1964.
- I.E.E., τόμοι: Β' (Αρχαϊκός ελληνισμός), Γ2 (Κλασικός ελληνισμός), Ε' (Ελληνοιστικοί χρόνοι).
- Colin M. Kraay, Archaic and Classical Greek Coins, London 19.

Σταυρούλα Ασημακοπούλου

Ραρχαιολόγος

